

Ріба-Гринишин О. М.

<https://orcid.org/0000-0002-7579-0903>

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ДОСВІД D-A-CH РЕГІОНУ

У статті здійснено лінгвокраїнознавчий аналіз репрезентації концепції сталого розвитку в країнах D-A-CH регіону (Німеччина, Австрія, Швейцарія) з урахуванням національно-культурних особливостей функціонування спільного німецькомовного простору. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення того, яким чином глобальна концепція сталого розвитку адаптується до конкретних соціальних, культурних і політичних реалій та відображається в мовних засобах кожної країни.

Метою статті є виявлення лінгвокраїнознавчих особливостей вербалізації концепту *nachhaltige Entwicklung* у країнах D-A-CH регіону та визначення впливу національно-культурних чинників на формування термінології й дискурсивних стратегій сталого розвитку. Теоретичну основу дослідження становлять положення лінгвокраїнознавства, відповідно до яких мова розглядається як носій культурно зумовлених смислів, ціннісних орієнтацій і ментальних моделей певної мовної спільноти.

У дослідженні проаналізовано особливості функціонування термінології сталого розвитку в офіційних і публічних дискурсах Німеччини, Австрії та Швейцарії. Встановлено, що за наявності спільного семантичного ядра концепції сталого розвитку кожна з країн реалізує власну національну модель її мовної репрезентації. Ці відмінності проявляються у домінуванні різних тематичних акцентів, способах концептуалізації взаємодії екологічних, економічних і соціальних складових, а також у характері дискурсивного оформлення відповідних стратегій.

Зроблено висновок, що лінгвокраїнознавчий підхід дозволяє виявити глибинні механізми адаптації глобальних ідей сталого розвитку до національних контекстів і пояснити відмінності у їх вербалізації в межах одного мовного простору. Отримані результати можна використати в подальших дослідженнях політичного та екологічного дискурсу, а також у практиці міжкультурної комунікації й перекладознавства.

Ключові слова: сталий розвиток, лінгвокраїнознавчий аналіз, німецькомовний простір, термінологія, дискурс, цілі сталого розвитку, стратегія

Постановка проблеми. Сучасні концепції сталого розвитку формуються в умовах глобалізації, проте їх реалізація значною мірою залежить від національно-культурного контексту, у межах якого вони функціонують. Особливої актуальності набуває лінгвокраїнознавчий підхід, що дає змогу дослідити, яким чином мовні засоби відображають соціальні, культурні та ціннісні особливості сприйняття сталого розвитку в окремих країнах. Показовим у цьому аспекті є D-A-CH регіон (Німеччина, Австрія, Швейцарія), який характеризується спільним німецькомовним простором, але водночас демонструє відмінні національні моделі екологічної, економічної та соціальної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри значний масив наукових праць, присвяче-

них концепції сталого розвитку в економічному, політичному та соціальному вимірах, її лінгвокраїнознавчий аспект залишається не вивченим. Найвні дослідження зосереджені переважно на аналізі інституційних механізмів реалізації стратегій сталості або на термінологічному описі окремих понять, тоді як комплексне осмислення вербалізації концепту *nachhaltige Entwicklung* у межах конкретних національно-культурних контекстів фактично відсутнє. У площині термінознавства й лінгвістики окремі аспекти дослідження поняттєво-термінологічного апарату сталого розвитку представлено в розвідці В. П. Непийводи, присвяченій українським відповідникам англійських понять *sustainable development* та *sustainability* [4]. Автор зосереджується на проблемах пере-

кладу й унормування термінів у національному науковому просторі, що становить вагомий внесок у формування української терміносистеми сталості. Питання класифікації та систематизації термінів сталого розвитку розглянуто у статті О. Демиденко та В. Гавриленко, де запропоновано параметри типологізації відповідних номінацій і окреслено структурно-семантичні особливості термінів [2]. Дотичним до означеної проблематики є дослідження «Терміносистема геоінформатики та сталого розвитку: досвід та перспективи дослідження» [3], у якому здійснено спробу інтегрованого аналізу галузевої терміносистеми в контексті міждисциплінарної взаємодії. Особливої уваги заслуговує також корпусний аналіз лексики *sustainable* у сучасному американському блог-дискурсі Н. Гошилик, що дозволяє простежити функціонально-семантичні трансформації відповідного концепту в масовій комунікації та виявити тенденції його прагматичної адаптації [1]. Проте у науковому дискурсі не здійснено системного зіставного аналізу мовної репрезентації сталого розвитку в країнах D-A-CH регіону з позицій лінгвокраїнознавства, що передбачає врахування культурних, соціально-історичних і політичних чинників формування термінологічного поля. Таким чином, проблема функціонування концепту сталого розвитку в межах спільного німецькомовного простору з урахуванням національної специфіки досі не була предметом окремого цілісного дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз лінгвокраїнознавчих особливостей репрезентації концепції сталого розвитку в країнах D-A-CH регіону та виявлення впливу національно-культурних чинників на термінологічне й дискурсивне оформлення цієї концепції.

Предметом дослідження виступають лінгвокраїнознавчі особливості вербалізації концепту *nachhaltige Entwicklung* у стратегічних та програмних документах Німеччини, Австрії та Швейцарії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лінгвокраїнознавство розглядає мову як носій культурно зумовленої інформації, що відображає специфіку суспільного розвитку, ментальні моделі та ціннісні орієнтири певної мовної спільноти. У межах цього підходу терміни та концепти сталого розвитку постають не лише як універсальні одиниці міжнародного дискурсу, а як елементи, адаптовані до національних традицій і соціально-політичних реалій.

Концепт *сталий розвиток* (нім. *nachhaltige Entwicklung*) у D-A-CH регіоні має спільне семан-

тичне ядро, однак його інтерпретація варіюється залежно від країни. Це зумовлює появу національно маркованих лексичних одиниць, колокацій та дискурсивних стратегій, які відображають специфіку державної політики та суспільних пріоритетів.

У Німеччині концепція сталого розвитку (*nachhaltige Entwicklung*) тісно пов'язана з екологічною відповідальністю, технологічними інноваціями та представлена як політичне та нормативне керівництво для державної політики. У документі «*Deutsche Nachhaltigkeitsstrategie*» Федеральний уряд визначає сталий розвиток як центральне відправне правило для всіх політичних рішень: *Die Bundesregierung hält am Prinzip der Nachhaltigkeit als zentrales Leitbild fest*“ [7].

Лексичні маркери сталого розвитку відіграють тут роль не загальнонаукових термінів, а стратегічних орієнтирів державної політики: наприклад: *die Energiewende* – енергетичний перехід, *die Klimaneutralität* – кліматична нейтральність, *die Ressourceneffizienz* – ресурсна ефективність.

Термін *die Energiewende* набуває в німецькому дискурсі ідеологічного навантаження. У парламентському звіті щодо продовження *Німецької стратегії сталого розвитку 2025* зазначено: „*Energiewende und Klimaschutz sind laut Bundesregierung zentrale Herausforderungen der Menschheit... in Deutschland ... natur- und umweltverträglichen Klimaschutz ... gewährleisten*“ [10]. Це вказує не лише на політичну вагу термінів, а й на семантичний зв'язок поняття з кліматичними зобов'язаннями. Колокаційна єдність *Energiewende* – *Klimaschutz* формує причинно-наслідковий зв'язок між енергетичною політикою та глобальною відповідальністю. Тут відбувається технократична концептуалізація сталості.

Ще один приклад – *die Ressourceneffizienz* – *ресурсна ефективність*, яка часто згадується в контексті підтримки інновацій і конкурентоспроможності промисловості. Федеральні програми сприяють зменшенню використання ресурсів підприємствами і водночас підвищенню продуктивності, що виступає частиною національного бачення сталості економічних процесів. Такий термін тісно пов'язаний із дискурсом цифровізації та технологічних інновацій для сталого економічного розвитку [9].

З огляду лінгвокраїнознавчого аналізу бачимо, що в німецькому контексті сталий розвиток сприймається як стратегічний державний проєкт, що реалізується через чітко структуровану термінологію та нормативні документи. Основою «Німецької стратегії сталого розвитку» (*Deutsche Nachhaltigkeitsstrategie* – DNS) є цілісний, інте-

гративний підхід. З урахуванням взаємодії між трьома вимірами сталого розвитку – екологічним, економічним і соціальним можна досягти довгострокових стійких рішень. Стратегія спрямована на економічно ефективний, соціально збалансований та екологічно сумісний розвиток, при цьому планетарні межі нашої Землі разом з орієнтацією на гідне життя для всіх є абсолютними орієнтирами для політичних рішень.

DNS включає заходи Німеччини щодо реалізації 17 глобальних цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (Sustainable Development Goals – SDGs) на трьох рівнях [9]. Окрім заходів, що мають вплив у Німеччині, йдеться і про заходи Німеччини, що мають глобальний вплив. До цього додається підтримка інших країн у формі двостороннього співробітництва (заходи з Німеччиною). Таким чином Німеччина демонструє свою прихильність до всебічної реалізації Порядку денного на період до 2030 року і приймає це завдання в цілому як власний виклик.

Австрійський дискурс сталого розвитку характеризується посиленням акцентом на соціальній складовій. У мовній репрезентації домінують поняття, пов'язані з якістю життя, регіональним розвитком та соціальною згуртованістю (*die Lebensqualität, regionale Nachhaltigkeit, soziale Verantwortung*). Лінгвокраїнознавчий підхід дозволяє простежити, що сталий розвиток в Австрії осмислюється як поєднання екологічної політики з традиціями соціальної держави, що відображається у відповідному доборі лексичних засобів.

«*Smart City Vienna Framework Strategy*» розглядається як приклад австрійської політики, яка формує сталий розвиток у контексті якісного життя та соціальної складової, але через призму «еко-соціальної політики» (eco-social policy). В Австрії навіть стратегічні документи містять спроби поєднати соціальні та екологічні прагнення: «Environmental and social issues have only recently begun to be discussed as interrelated» [6]. Також роль якості праці (quality of work) як соціального параметра прямо пов'язана із суспільними очікуваннями від сталого розвитку: «Quality of work is not only an integral part of income, but also of one's identity and psychosocial wellbeing» [6].

Отже, центральними маркерами австрійського дискурсу виступає соціальна стабільність, яка розглядається разом із екологічними завданнями, а не відокремлено.

Стратегія «*Smart City Wien Framework Strategy 2019–2050*» включає в себе цілі, пов'язані із якістю життя мешканців: здоров'я, доступ до зелених просторів, активна мобільність, ресурсозбереження, соціальні аспекти житлової політики тощо.

Це не просто «екологічні задачі», а інтегровані цілі, що зачіпають соціальну сферу – якість повітря, добробут громадян, створення робочих місць у нових зонах міського розвитку [11]

Проект «*RepaNet у Граці*» – яскравий приклад того, як в Австрії поєднують екологічні, соціальні та економічні цілі в одному заході. *RepaNet* об'єднує екологічну мету (скорочення відходів через ремонт та повторне використання), соціальну мету (створення робочих місць для довго безробітних), а також регіональний економічний розвиток через підтримку місцевих підприємств.

Слід згадати і австрійську модель соціального партнерства, де роботодавці, профспілки та держава співпрацюють для стабілізації ринку праці. Це відображається в мовній репрезентації. Наголос робиться на *soziale Verantwortung* та *soziale Partnerschaft* і вказує на традицію австрійської політики, що підтримує не тільки екологічні, а й гуманітарні аспекти сталого розвитку.

У рамках австрійського суспільного руху *Gemeinwohl-Ökonomie* економіка загального блага вживаються спеціальні лексичні маркери, що поєднують соціальні та екологічні цінності, наприклад: *die Menschenwürde* гідність людини; *die Solidarität* солідарність; *soziale Gerechtigkeit* соціальна справедливість; *demokratische Mitbestimmung* демократична співучасть; *ökologische Nachhaltigkeit* екологічна стійкість; *sozial nachhaltig wirtschaften* соціально стійко економити; *zukunftsfähige Wirtschaften* економіка, придатна для майбутнього; *enkeltauglich* придатний для наступних поколінь (даний неологізм репрезентує міжпоколінню перспективу, апелюючи до моральної відповідальності перед майбутніми поколіннями). У цьому випадку відбувається етизація концепту сталості.

У австрійському дискурсі сталого розвитку не лише домінують терміни, пов'язані з екологією та довкіллям, а й активно вживаються лексичні маркери соціальних цінностей. На відміну від німецької нормативності, австрійський дискурс тяжіє до гуманітарної лексики. Це показує, що в мовній репрезентації сталого розвитку соціальні та екологічні аспекти органічно переплетені як частини однієї концептуальної системи, а не представлені автономно або функціонально відмежованими.

Швейцарія офіційно реалізує «*Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung*» стратегію сталого розвитку, яка інтегрує 17 Цілей сталого розвитку (Sustainable Development Goals, SDG) [5]. У німецькомовних текстах ці цілі називаються *Ziele für nachhaltige Entwicklung*, тоді як у французькомовній та італійській версіях вони репрезентуються як *objectifs de développement durable* та *obiettivi di sviluppo sostenibile* відповідно. Така

термінологічна адаптація показує необхідність міжмовної узгодженості в політичних документах Швейцарії. З іншої сторони така термінологічна симетрія забезпечує семантичну узгодженість між мовними спільнотами.

Багатомовність країни формує стиль мови, який прагне бути нейтральним і компромісним. Тому у німецькомовних документах часто вживаються інтернаціональні англійські аббревіатури Sustainable Development Goals, SDG, паралельно із традиційною німецькою назвою *Ziele für nachhaltige Entwicklung*. Це дозволяє термінам бути зіставними з французькими *Objectifs de développement durable* та італійськими *Obiettivi di sviluppo sostenibile* відповідниками, забезпечуючи міжмовну узгодженість у політичній комунікації та звітності.

Термінологія SDG перекладається і адаптується в контексті різних мовних громад, але при цьому зберігає консенсусний характер, – тобто однаковий зміст у всіх трьох великих офіційних мовах.

Стратегія «2030 Sustainable Development Strategy» формує рамку, в якій *co-benefits* між соціальними, економічними та екологічними вимірами сталості підкреслені як однаковою мірою важливі. У цьому дискурсі вживані формули *nachhaltige Konsum und Produktion, Chancengleichheit und sozialer Zusammenhalt – сталий споживчий та виробничий підхід, рівні можливості та соціальна згуртованість* як рівноправні складові політики [8].

Німецькомовна термінологія тут не конфліктує з французькою чи італійською, а навпаки. Вона включає і англійські поняття Sustainable Development, SDGs як загальносвітову рамку, а також їх багатомовні еквіваленти, що створює політичний консенсус і в текстах на рівні конфедерації, і на рівні кантонів та громад.

У веб-інформації про «*Agenda 2030*» на сайті федерального уряду Швейцарії наведено опцію перемикачів мов, що символізує важливість багатомовної репрезентації цієї теми.

Наявність окремих мовних версій Deutsch, Français, Italiano, English для опису тих же 17 цілей сталого розвитку свідчить про лінгвістичну політику узгодження термінології в суспільному дискурсі [5]. Це одразу видно з інтерфейсу офіційних сторінок, де SDGs подано у всіх трьох національних мовах та англійською як загальносвітовою.

У загальнонаціональному дискурсі сталого розвитку Швейцарії багатомовність фундаментальна риса, що визначає спосіб формування політичної і термінологічної мови; нейтральність і консенсусність – стиль комунікації, який розвиває сильні ідеологічні конотації й спрямований на загально-суспільну прийнятність. Міжмовна узгодженість

досягається через використання як німецьких, так і французьких, і італійських аналогів (усі мають еквіваленти англійських SDG), що гарантує однакове розуміння концептів сталого розвитку в усіх мовних спільнотах.

Висновки та перспективи дослідження. Проведене дослідження демонструє, що концепція сталого розвитку, попри її глобальний і універсальний характер, у країнах D-A-CH регіону зазнає суттєвої національно-культурної адаптації, яка чітко простежується на мовному та дискурсивному рівнях. Лінгвокраїнознавчий аналіз показав, що спільний німецькомовний простір не зумовлює повної уніфікації термінології та способів вербалізації сталого розвитку, натомість кожна країна формує власну модель дискурсивного осмислення цієї концепції відповідно до історичних, соціально-політичних і культурних чинників.

В Німеччині сталий розвиток концептуалізується насамперед як стратегічний державний проєкт, чітко закріплений у нормативних документах і пов'язаний із системним регулюванням екологічних, економічних і соціальних процесів. Австрійська модель вирізняється посиленням акцентом на соціальній складовій сталого розвитку, що відображає традиції соціальної держави та орієнтацію на якість життя і соціальну згуртованість. Швейцарський дискурс формується в умовах багатомовності та федеративного устрою, що зумовлює нейтральний, компромісний характер термінології та високий рівень міжмовної узгодженості.

Наведені у науковій розвідці приклади функціонують не як ілюстрації, а як індикатори різних типів концептуалізації: у Німеччині – нормативно-стратегічної моделі; у Австрії – соціально-ціннісної моделі; у Швейцарії – консенсусно-багатомовної моделі. У межах спільного німецькомовного простору формується відповідно три різні національні дискурсивні моделі.

Отже, результати дослідження підтверджують продуктивність лінгвокраїнознавчого підходу для аналізу сталого розвитку як соціально значущого концепту, оскільки він дає змогу виявити не лише термінологічні відмінності, а й глибинні ціннісні орієнтири, закладені в національних моделях екологічної та соціально-економічної політики.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розширенні корпусу аналізованих текстів за рахунок медійного, освітнього та корпоративного дискурсу, що дозволить простежити динаміку функціонування концепції сталого розвитку поза межами офіційних стратегічних документів. Доцільним є також порівняльне зіставлення німецькомовного дискурсу сталого розвитку з відповідними концептуалізаціями в інших мовних

і культурних просторах, зокрема англomовному та романському. Окремим напрямом подальших наукових пошуків може стати дослідження перекладацьких стратегій і міжмовної еквівалентності

термінів сталого розвитку в умовах багатомовної комунікації, що має практичне значення для міжнародного співробітництва та міжкультурної взаємодії.

Список літератури:

1. Гошилик Н. Корпусний аналіз лексеми *sustainable* у сучасному американському дискурсі блогів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 45, том 1. С. 127–131
2. Демиденко О. П., Гавриленко В. М. Параметри класифікування термінів сталого розвитку. *Львівський філологічний часопис*. 2021. № 9. С. 81–86. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/2344>
3. Демиденко О. П., Осіпчук Ю. С. Терміносистема геоінформатики та сталого розвитку: досвід та перспективи дослідження. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2017. Вип. 66. С. 30–33.
4. Непийвода В. Українські терміни на означення англomовних понять «*sustainable development*» та «*sustainability*» *Українська наукова термінологія. Суспільні та гуманітарні науки*. Збірник матеріалів науково-практичної конференції. К.: Наукова думка. 2010. № 3. С. 134–139.
5. Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung. Schweizerische Eidgenossenschaft. URL: <https://www.agenda-2030.eda.admin.ch/de/agenda-2030-fuer-nachhaltige-entwicklung>
6. Brandl J., Zielinska I. Reviewing the Smart City Vienna Framework Strategy's Potential as an Eco-Social Policy in the Context of Quality of Work and Socio-Ecological Transformation. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, No. 3. Art. 859. DOI: 10.3390/su12030859. URL: <https://www.mdpi.com/journal/sustainability>
7. Damit jetzige und kommende Generationen gut leben können. Bundesregierung, 09.10.2025. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/nachhaltigkeit-das-thema-unserer-zeit-2078156>
8. Nachhaltige Entwicklung. Bundesamt für Raumentwicklung (ARE). URL: <https://www.are.admin.ch/de/ne>
9. Nachhaltigkeit in der Wirtschaft. Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz. URL: <https://www.bundeswirtschaftsministerium.de/Redaktion/DE/Dossier/nachhaltigkeit>
10. Parlamentarischer Beirat für nachhaltige Entwicklung. Deutsche Nachhaltigkeitsstrategie – Weiterentwicklung 2025. Bundestag, 20.02.2025. URL: <https://www.bundestag.de/presse/hib/kurzmeldungen-1053372>
11. Quélin B., Smadja I. Smart Cities: The Sustainable Program of Six Leading Cities / Bouygues – HEC Paris Chair Smart City and the Common Good. Paris : HEC Paris, 2021. URL: <https://www.hec.edu/sites/default/files/documents/Vienna-Smartcities-the-sustainable-program-six-leading-cities-soreport-2021-5.pdf>

Riba-Hrynshyn O. M. LINGUISTIC AND REGIONAL STUDIES ASPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: THE EXPERIENCE OF THE D-A-CH REGION

The article provides a linguistic and cultural analysis of the representation of the concept of sustainable development in the D-A-CH region (Germany, Austria, Switzerland), taking into account the national and cultural characteristics of the functioning of the common German-speaking space. The relevance of the study is determined by the need to understand how the global concept of sustainable development adapts to specific social, cultural and political realities and is reflected in the linguistic means of each country.

*The aim of the article is to identify the linguistic and country-specific features of the verbalization of the concept of *nachhaltige Entwicklung* in the D-A-CH region and to determine the influence of national and cultural factors on the formation of terminology and discursive strategies of sustainable development. The theoretical basis of the study is formed by the provisions of linguistics and country studies, according to which language is considered as a carrier of culturally determined meanings, value orientations and mental models of a particular language community.*

The study analyses the peculiarities of the functioning of sustainable development terminology in official and public discourses in Germany, Austria and Switzerland. It has been established that, despite the common semantic core of the concept of sustainable development, each country implements its own national model of its linguistic representation. These differences are manifested in the dominance of different thematic accents, ways of conceptualizing the interaction of environmental, economic and social components, as well as in the nature of the discursive formulation of relevant strategies.

It is concluded that the linguistic-country studies approach allows us to identify the underlying mechanisms of adaptation of global ideas of sustainable development to national contexts and explain the differences in their verbalization within a single linguistic space. The results obtained can be used in further research on political and environmental discourse, as well as in the practice of intercultural communication and translation studies.

Keywords: *sustainable development, linguistic and cultural analysis, german-speaking space, terminology, discourse, sustainable development goals, strategy*

Дата першого надходження статті до видання: 14.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.05.2026